అట్టడుగు

నేను స్వతహాగా బంధుప్రియుణ్ణి కానుగాని, ఏడెనిమిదేళ్లు బంధువు లందరికి ఎడమైపోయి, దేశంకాని దేశంలో ఉండటంమూలాన కొంత బంధుప్రేమ నాలో కూడుకుంది అందుచేత రాములు రాసిన ఉత్తరం చేతికందగానే ఎంతో ఆత్రంగా చించి చదవసాగాను.

పన్నెండు పేజీల ఉత్తరం రాశాడు రాములు. ఆ కాగితాల బొత్తి చూడగానే నాకు నవ్వొచ్చింది. రాములు మారలేదు. ఒకప్పుడు వాడూ నేనూ చాట భారతాలంత ఉత్తరాలు రాసుకునేవాళ్ళం. ఏం రాసేవాళ్లమో నాకిప్పుడేమీ తెలీదు. కాని ఆ రోజుల్లో ఆ ఉత్తరాలు మాకిచ్చిన ఆనందం ఏ సాహిత్యమూ ఇచ్చేదికాదు. అయితే నాకు పెద్ద ఉత్తరాలు రాసే శక్తి ఏనాడో పోయింది. స్థలవాతావరణాలు మారగానే నేనూ మారిపోయినాను. ఉన్నచోటే ఉండటంవల్ల రాములుమారలేదు. నేను కాస్త ప్రోత్సాహమిస్తే వాడు ఇవాళకూడా వారానికో పన్నెండు పేజీల ఉత్తరం రాసి పారెయ్యగలడు.

మనిషి తన అహంకారంకొద్దీ తన స్వయిచ్ఛకు లేని ఆధిక్యం అంటగట్టుకుంటాడు. మానవచరిత్రా, మానవ

సంస్థలూ, మానవ ధర్మచట్టాలు కూడా మానవుడికి లేని శక్తుల్ని అంటగట్టుతున్నాయేమో, తప్పులు చెయ్యటానికీ ఒప్పులు చెయ్యటానికీ, సంఘాన్నీ, చరిత్రనీ మార్చటానికి వ్యక్తులు మనం ఊహించేటంత సమర్థులు కారేమో. మానవ సామాజికశక్తుల్ని నేను శంకించటంలేదు. ఆ శక్తులే లేకపోతే ఇంతగా నాగరికతా సంస్కారాలు పెరగవు. కాని వ్యక్తుల్ని చూసినప్పుడు, వాళ్ళకీ వాతావరణాన్ని బట్టి మారే ఇతర ప్రాణులకీ పెద్ద వ్యత్యాసం కనబడదు. చీడపట్టి చెడిపోయే చెట్లనీ, ఎరువు బాగా వేస్తే బాగా పండే పొలాలనీ, ఆహారం చూడగానే తోక ఆడించే కుక్కల్నీ అర్థం చేసుకున్నట్టుగా మనం "తప్పుడు" పనులూ, "మంచి" పనులూ చేసే మనుషుల్ని అర్థం చేసుకోమనిపిస్తుంది. కన్నం వెయ్యటమూ, వెయ్యకపోవటమూ నిర్ణయించుకునే అధికారం దొంగకీ, యుద్ధరంగంలో చావటమూ, చావకపోవటమూ నిర్ణయించుకునే శక్తి సైనికుడికి ఉన్నట్టు మనం నటిస్తాం. ఈ నటనమీదే మన సాంఘిక విశ్వాసాలూ, నైతిక ధార్మిక విశ్వాసాలూ ఆధారపడ్డట్టు కనిపిస్తుంది. అన్ని నియమాలూ గాలికి వొదిలేసి అరాచకంగా బతకాలనికూడా నా అభిప్రాయం కాదు. నే నడిగేదల్లా ఏమిటంటే మనం మనుషుల్ని మార్చటానికి చేసే ప్రయత్నంలోనూ, వ్యయంలోనూ సగానికి సగమైనా వాతావరణాన్ని మార్చటానికి ఎందుకు చేయమూ అని; ఎవరన్నా వాతావరణాన్ని మార్చటానికి ప్రయత్నం సాగిస్తే వాళ్ళు దేశద్రోహులనో

సంఘద్రోహులనో రుజువుచెయ్యటానికి ఎందుకు ప్రయత్నిస్తామూ అని.

2

రాములు వ్రాసిన ఉత్తరంఆత్రంగాచదవసాగాను. ఒక్కొక్క పంక్తి చదువుతున్నకొద్దీ నా వుత్సాహం నీరు కారిపోసాగింది. అంత ఉత్తరంలోనూ ఒక్క మంచి వార్త ఉన్నట్టు నా బుద్ధికి తోచలేను. కాని రాములు ఆవార్తలన్నీ మామూలు వార్తలల్లేనే రాశాడు.

మా బంధువులు అంతా ఒకదారీ అయినారు. యుద్ధం మూలంగా కొమాలు కొందరు చాలా దూరం వెళ్ళారు. వాళ్ళందరికన్నా దూరం వెళ్ళిన నన్ను గురించి నాకు జాలికలగలేదు. కాని వాళ్ళనిగురించి చాలా జాలేసింది. కొందరికి పిల్లలు పోయినారు. కొందరికి మొగుళ్ళూ, పెళ్ళాలూ పోయినారు. కొందరు ఆస్తులమ్మేసుకున్నారు. కొందరికి పెళ్ళిళ్ళయినై. మరికొందరు కాపరాలకి వెళ్ళారు. చాలామందికి ఇద్దరు ముగ్గురేసి పిల్లలుకూడా కలిగారు. ఎందుచేతో ఈ వార్తలుకూడా నాకు దుర్వార్తలల్లేనే తోచినై.

నేను ఇల్లా ఇవతలికి వచ్చెయ్యగానే మా బంధువుల జీవితమంతా నానారభసా అయినట్టూ, నేను అక్కడే ఉన్నట్లయితే ఇవేవీ జరగనట్టూ నాకు అనిపించింది. అసలు రహస్యమేమంటే, ప్రత్యక్షంగా జరిగే ఏ మార్పునైనా సహించి మనసు సరిపెట్టుకోవచ్చు, కాని పరోక్షంగా జరిగే

మార్పులు గురించి మనసు సమాధానపరచుకోవటం చాలా కష్టం. అందుచేతనే మరో దేశంలో జరిగే విప్లవాలూ, మరోవర్గంవాళ్ళు చేసే విప్లవాలూ మనని ఆందోళనపెడతై.

3

నిరుత్సాహంగా రాములు వ్రాసిన ఉత్తరం చదువుకుపోసాగాను. అకస్మాత్తుగా నాకళ్ళు నమ్మలేని విషయాలు ఉత్తరంలో కనిపించినై. వాటిని ఒకంతట నాబుద్ధి అవగాహన చేసుకోలేకపోయింది. ఆ నాలుగు పంక్తులే అరడజనుసార్లయినా చదివి ఉంటాను—యింకోసారి చదివితే అక్షరాలు మారిపోతాయనే ఆశతో, నేను తప్పుచదువుతున్నానేమో అనే భ్రమతో, అందులో వున్న విషయం గురించి నాతల ఆలోచించకుండా కాస్సేపయినా వాయిదా వేసుకునే ప్రయత్నంలో;

కాని ఏం లాభం? ఆ అక్షరాలు మారవు, నేను సరిగానే చదివానని అరడనుసార్లు రుజువయింది. గణపతి బిచ్చమెత్తుకున్నాడనే విషయాన్ని గురించి ఆలోచించటం అయిదునిమిషాలు వాయిదా వేశాను; ఇంకెంతసేపు వాయిదా వెయ్యను?

అయినా యింత ఘోరవార్తను గురించి అనుకునేటందుకు మాత్రం ఏముందీ? నేను ఈ దూరదేశంలో ముష్టెత్తి బతుకుతున్నానంటే గణపతి ఏమనుకుంటాడు నేను ఊహించలేనా? యింకా అదేనయం. ఇక్కడ నేను ముష్టె

త్తినా నన్నడిగేవాడుండడు. వాడు పాపం, పుట్టి పెరిగిన చోట మానం వొదిలేసుకుని ముష్టి ఎట్లా ఎత్తుతున్నాడు ? ముష్టెత్తటానికి వెనక ఎంత వంశాచారం వుండాలి? ఎంత స్వానుభవం వుండాలి? అదంతా గణపతి కెక్కణ్ణుంచి వస్తుంది ? గడవక వాడు ముష్టెత్తినా మిగిలిన మా బంధువులు వాళ్ళెట్లా ముష్టి ఎత్తనిస్తున్నారు ?

నాకు అకస్మాత్తుగా రాములమీద పట్టరాని ఆగ్రహం వచ్చింది. రాము లేంచేస్తున్నాడు ?

ఎవరుగానీ హేయమైన సంఘటనలు నిర్లిప్తులై ఎట్లా చూస్తారో నాకు తెలీదు. మనం చూస్తూవుండగా ఎవరన్నా ఎట్లా తిండికిమాడి చస్తారు ? జీవితాన్ని గమనించటమేచాతనయి దాన్ని మార్చటం ఏమాత్రము చాతకానట్లు ప్రవర్తిచేవాళ్లని నేను సహించలేను. "ఇవాళ కలకత్తా వీధుల్లో యింతమంది తిండిలేక చనిపోయినారు" అని ఏ విలేఖరిగాని ఏ పత్రికకైనా వార్త పంపినట్టు చదవగానే నా రక్తం వుడికిపోయేది. ఈ విలేఖరి అందులో ఒకడికైనా తిండి ఎందుకు పెట్టలేకపోయినాడు? ఈ విషయం టెలిగ్రామిచ్చే డబ్బుతో ఒక్కడికైనా యింత గంజినీళ్ళు పొయ్యటానికి సాధ్యంకాదా?

అయినా పొరపాటు నాదేనేమో. ప్రపంచంనిండా వార్తా విలేఖరు లున్నారు. తాము మార్చగల సంఘటనలను సహితం వాళ్ళు పత్రికలకు పంపిస్తారు. సంఘటనలని మార్చటం నే ననుకున్నంత సులభం కాదేమో.

రాములు తినటానికింత కలవాడు. గణపతి నాఅంత

దగ్గిర చుట్టం కూడానూ. "గణపతీ, వాడి భార్యా, పిల్లలూ మాడుతుంటే మా యింటో తెచ్చిపెట్టాను. మా అందరికీ సరిపడే తిండి లేకపోవటంచేత అందమూ ఒక పూటే తిండి తిని మరోపూట పస్తుంటున్నాము." అని రాములు రాస్తే నాకా వార్త సవ్యంగా తోచివుండేది. పోనీ అంతదాకా వద్దు. "గణపతికి నేను నెలకొక పది పంపుతున్నాను." అని రాము లెందుకు రాయలేదో నా కర్థంకా లేదు.

ఈ మాట నాకు తోచగానే వుత్తరంమడిచి జేబులో పెట్టి గణపతి పేర ఇరవైరూపాయలు మనియార్డరు చేశాను.

4

ఆఫీసులో ఇరవైరోజుల శలవూ, బాంకులో రెండు వందల రూపాయలూ పేరుకుని వున్నై. అవి రెండూ ఖర్చుచేసి మావాళ్ళందర్నీ చూసిరావాలని కోరిక పుట్టింది.

బయల్దేరాను.

బంధువుల్ని ఒక్కొక్కరిని చూడటం ఆనందంగానే ఉన్నది. కాని ఒక్కొక్క ఇంటా ఒక్కొక్క రోజూ, పూటా గడిపి వెళ్ళిపోవటం వట్టి వంచనగా కనబడింది. వాళ్ళ జీవితములో భాగం పంచుకోనటంలోనే నిజమైన బంధుప్రేమ వుందిగాని, ఇట్లా కొన్ని ఏళ్ళకొకసారి కనిపించి మర్యాద

చేయించుకుని దాటిపోవటంలో నిజమైన తృప్తి ఏమాత్రమూ లేదు.

కావలిస్తే నేను వీళ్ళందరితోనూ ఇంకా కొంత కాలం గడపగలను కాని, రాముల్నీ గణపతినీ ఎప్పుడు చూద్దామా అని ఆదుర్దాగా ఉంది.

గణపతిని గురించి ఆలోచించాను. వాడు ఎందుకూ కాకుండా చెడ్డాడు. వాళ్ళ నాన్న బతికి ఉండగా బాగానే సంపాదించాడు. అంతకంటే బాగా ఖర్చుపెట్టాడు. ఆ రోజుల్లో ఆయనకు అక్కర్లేనిది లేదు. మరి మా వూళ్ళో కాంగ్రెసు ఉద్యమం సహం ఆయన నెత్తిమీదగానే పోయింది. గణపతి స్కూలులో చదువుకుంటుంటే మానిపించి మా వూళ్ళో పెట్టిన జాతీయ విద్యాలయంలో వాడిచేత నవారు నేయించాడు. ఇంట్లోకూడా రాట్నాలుపెట్టి నూలు తీయించాడు. జాతీయ విద్యాలయం మూలబడి ఆ జాగాలో ఒక పిండిమర, ఒక వడ్రంగపుకార్ఖానా ఏర్పడ్డాక గణపతికి అమరకోశమూ, శబ్దమంజరీ, పంచకావ్యాలూ చెప్పించాడు.

ఆయన చచ్చిపోగానే గణపతి సంసారం బయటపడింది, ఆయన కొనిపెట్టిన రెండు వందల యాభై గజాల నివేశ స్థలంలో ఆయన మిగిల్చిపోయిన రెండు వందలలో మిగిలినదాంతో ఒక చిన్న కుటీరం వేసుకున్నారు. గణపతి తల్లి తన మెడలోవున్న నాలుగు సొమ్ములూ అమ్మింది. దాంతో కాలక్షేపం ఆరంభించారు.

గణపతి ఎట్లాగైనా నెలకో పది రూపాయలు సంపాదింతామని చాలా ప్రయత్నం చేశాడు. కోమటి గుమాస్తా

గిరీ చేశాడు. ప్లీడరు వాలంటీరుగా పనిచేశాడు. ఎవరికో పిల్లలికి సంస్కృతముకూడా చెప్పాడు. ఒక నెల సంపాదిస్తే మరొక నెల ఏమీ ఉండేదికాదు. ఆఖరుకు వాడి సమస్య ఒక విధంగా పరిష్కారమయింది. గణపతి తాత తమ్ము డొకాయన చచ్చిపోగా ఆస్తిలో నాలు గెకరాలు వచ్చింది. అది గణపతి జీవితంలో పెద్ద పరిణామం. ఆ రోజుల్లోనే నేను దేశం విడిచి వెళ్లాను.

మా బంధువు లందరిలోకి జీవిత యదార్థాన్ని గుర్తించినవాడు ఆ రోజుల్లో గణపతి ఒక్కడే. మా మాదిరిగా ఇంగ్లీషు చదువు చదివి కృతక సంసారం సంపాదించకపోవడమువల్లనో, ఏమో, గణపతి డబ్బు తత్వము, సంఘతత్వమూ బాగా కనుక్కున్నాడు.

"వీ డెవ్వడో కమ్యూనిష్టుల్లో చేరిపోతాడురా" అని మేం నవ్వుకునేవాళ్ళం.

అటువంటివాడు ముష్టి ఎత్తుకునే స్థితికి వచ్చాడంటే యీపాటికి కమ్యూనిస్టుఅయ్యేఉంటాడనుకున్నాను. 1937లో కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం రాగానే గణపతి నలుగురు పెద్దల్ని చూశాడు. వాళ్ళు చాలా మంచిగానే మాట్లాడారు. కాని వాడికేమీ చెయ్యలేకపోయినారు. కాంగ్రెసువాడైనంత మాత్రాన ఏం లాభం? గణపతి తండ్రి రాజకీయవేత్త కాడు. పైగా బతికిలేడు. కాంగ్రెసు నిజమైన రాజకీయంలో దిగగానే రాజకీయవేత్తలు కాని కాంగ్రెసు వాళ్లంతా అడుక్కు దిగిపోయినారు. గణపతి అట్టఅడుక్కే జారిపోయినాడు, పాపం.

5

నేను మొదట రాములు దగ్గిరికే వెళ్ళాను. తీరా ఊళ్ళోకి వచ్చినాక నేరుగా గణపతిదగ్గిరికి వెళ్లటానికి గుండె చాలలేదు.

నన్ను చూడగానే రాములు ప్రాణం లేచివచ్చినట్టు మాట్లాడాడు. వాడి ఉత్సాహంలో నేను సహంకూడా చూపలేక పోయినాను.

సాధ్యమైనంత పెందలాడే గణపతి మాట ఎత్తాను.

“గణపతికేంరా? పైలా పచ్చీసుగా ఉంది వాడిపని,” అన్నాడు రాములు.

రాములు అట్లా ఎట్లా మాట్లాడగలిగాడో నా కర్థం కాలేదు. వాడేనా మారలేదని నేను అనుకున్నాను? ఎంత పొరపాటు !

“అడుక్కుతినటం నీకు వేళాకోళంగా ఉందా?” అన్నాను.

రాములు ఇంత మొహం చేసుకున్నాడు. పశ్చాత్తాపమనుకున్నాను. నా మాటకు చిన్నబుచ్చుకున్నాడని నాకు తెలియలేదు.

“అడుక్కుతినని దెవరులే,” అన్నాడు వాడు అసందర్భంగా.

ఎందుకో నాకు రాములు దగ్గిర ఇక గణపతిని గురించి మాట్లాడబుద్ధి కాలేదు. గణపతిని అడుక్కుతిన

నిచ్చిన తప్పు తనమీదకూడా అంతో ఇంతో వుందని గుర్తించటం ఇష్టంలేక, రాములు గణపతి పని పైలా పచ్చీసుగా ఉందనీ, అందరూ అడుక్కుతినే వాళ్ళేననీ తన అంతరాత్మను సమాధాన పరచుకుంటున్నాడు కాబోలనుకున్నాను.

కాస్సేపు అదీ ఇదీ మాట్లాడి నేను గణపతి ఇంటికి బయలుదేరుతూ రాముల్ని వస్తావా అని అడిగాను. వాడు బయల్దేర డనుకున్నానుగాని నా అంచనా తప్పింది.

ఇద్దరమూ కలిసి గణపతి ఇంటికి బయలుదేరాం.

గణపతి ఇంట్లో లేడు. వాడి తల్లి పదిమందికి సరిపడే వంకాయలూ, తోటకూరా, పచ్చిమిరపకాయలూ, తియ్యకందగడ్డా చుట్టూ పెట్టుకుని కూరలు తరుగుతున్నది. తద్దినమో ఏమో అనుకున్నాను.

"ఏమమ్మా, అత్తయ్యా ఎట్లా ఉన్నారు?" అన్నాను.

"ఎప్పుడొచ్చావురా? రా, కూచో, ఎట్లా ఉన్నాం? ఇట్లాగే ఉన్నాం. గణపతి బియ్యం తేబోయినాడు. ఇప్పుడే వస్తాడు" అన్నది గణపతి తల్లి.

"గణపతి ఏదన్నా ఉద్యోగం సంపాదించ లేకపోయినాడా?" అన్నాను.

"ఆఁ, ఏం ఉద్యోగాలు? ఏం వస్తుంది వుద్యోగాలు చేస్తే? నువు చూడరాదూ? అక్కడెక్కడో వుండి ఏం సంపాదిస్తున్నావు?"

చూస్తుండగానే గణపతి తల్లి అన్న కూరలు తరిగి కోడల్ని పిలిచింది. గణపతి పెళ్ళాం దొడ్లోనించి లోపలికి వచ్చి కూరలు తీసుకుని వంట యింట్లోకి పోయింది.

గణపతి భార్య బాగా వొళ్ళుచేసింది. ఆవిడ పట్టు చీర కట్టుకుని వుండటం గమనించాను.

ఈ ఇంట్లో నే నూహించిన వాతావరణం లేదు. ఎందుచేతా? నా కర్థం కాలేదు.

బయ అడుగుల చప్పుడయింది. గణపతి వస్తున్నాడేమోఅని వాకిట్లో తొంగిచూశాను. గణపతి కాదు, ఎవరో నడివయస్సు మనిషి, "పిన్నీ" రెండు రూపాయల బియ్యం ఇప్పించమ్మా?" అంటూ వచ్చింది.

"అయ్యో, పాపం బియ్యం లేవే?" అన్నది గణపతి తల్లి.

"ఇదుగోనమ్మా డబ్బు," అంటూ ఆ వచ్చిన మనిషి నిష్ఠూరంగా అన్నది.

"కిందటిసారిపట్టుకెళ్ళినదానికో!" అన్నది గణపతి తల్లి.

"రేపిస్తాలే."

గణపతి తల్లి రెండు రూపాయలూ తీసుకుని లోపలికి వెళ్ళి కాస్సేపు బియ్యం చప్పుడుచేసి, ఒక చేటలో కాసిని బియ్యం పోసుకుని వచ్చింది.

"ఏమిటిదీ?" అన్నది బియ్యంకోసం వచ్చిన మనిషి దాష్టికంగా.

"చెప్పలా, లేవనీ. రూపాయి వున్నైగా, తీసుకుపో."

"అవ్వ! ఇవి రూపాయివా?"

గణపతి తల్లి మారుమాట లేకుండా చేట తీసుకుని లోపలికి పోతున్నది.

"తే. నే! ఏం చేస్తాం" అంటూ ఆ మనిషి బియ్యం ఒళ్ళో పోసుకుపోయింది.

ఏ వీరేశలింగంగారి ప్రహసనమో చూస్తున్నట్టుగా వుంది నాకు.

మా గణపతి తల్లికిమాత్రం ఇదంతా పరిపాటే గామాలు. ఆవిడ ఏమీ జరగనట్టు రాములుతో, "అయితే రాములూ, ఆ పదిహేను రూపాయలూ పట్టుకుపోయినవాడు మళ్ళీ అయిపులేడే?" అన్నది.

"వాడెక్కడికి పోతాడులే, వస్తాడు" అన్నాడు రాములు.

ఒక్కసారి వాడిచూపులూ నా చూపులూ కలిసినై. నేనే మొహం తప్పుకున్నాను.

కాస్సేపటికి గణపతి వచ్చాడు. వాణ్ని నేను గుర్తించ లేదు, పైన చొక్కా లేదు. మొహాన ఇంత కుంకం బొట్టు, మెళ్ళో రుద్రాక్షలు, పిలకలో ఒక చిన్న నందివర్ధన పువ్వు మనిషి అతి విచిత్రంగా మారాడు. వాడి చంకలో జోలి బరువుగా ఉంది. ఒక్క ఊపు ఊపి గిర్రున త్రిప్పి రెండు చేతులతోనూ కింద దింపాడు. జోలెలోనుంచి ఒక బూడిద గుమ్మడికాయ తీశాడు.

"గుమ్మడికాయ తెచ్చాను, వొడియాలు పెట్టండర్రా" అన్నాడు గణపతి. ఆ తరవాత నాకేసి తిరిగి, "ఎప్పుడొచ్చా?" అన్నాడు.

"ఇప్పుడే" అన్నాను.

"ఏమే, ఇది లోపలికి పట్టుకెళ్ళు?....కులాసా?" అన్నాడు మళ్ళీ.

"ఉన్నానిట్లా!" అన్నాను.

"వెంకట్రామయ్యగారు రామాయణం చెప్పమంటున్నారే అమ్మా" అన్నాడు గణపతి.

గణపతి తల్లి మొహం వికసించింది.

"అట్లాగా? ఆయన, పాపం, పిసినిగొట్టు వెధవ కాడు. ఆ లక్ష్మీకాంతం వున్నాడే, నాడినోట పుండుపడ, వాడి పేరు చెబితేనే నాకు మండిపోతుంది—" అని ఆవిడ మెటికలు విరవసాగింది

రాములు నవ్వుతూ, "లక్ష్మీకాంతం డబ్బివ్వలేదురా గణపతీ?" అన్నాడు.

"ఇచ్చాడులే, బాకీ తీర్చినట్టు అణా పైసలతో సహా" అన్నాడు గణపతి మొహం మటమట లాడించి.

"అది కాదు, రాములూ, నెలరోజులు పురాణం చెప్పించుకున్న వెధవా, చివరిరోజునన్నా ఇంత భోజనం పెట్టి, పట్టు తాపితాలు కాకపోతే మానె, ధోవతులు చాపన్నా పెట్టడూ? పురాణం చెప్పినచోట ఇంత సమారాధన చేసుకోకపోతే నెత్తి అడవదూ? ఆరునెల్లలో చూడు, వాడికొంప కూలకపోతే" అంటూ గణపతి తల్లి శాపించింది.

గణపతి నాతో ఇక మాట్లాడేటట్టు కనబడలేదు. కనీసం నేను పంపిన డబ్బుమాటన్నా ఎత్తుతాడేమో అనుకున్నాను. అదేమీలేదు. వాడు నేరుగా దొడ్లోకిపోయి

కాళ్ళుచేతులు కడుక్కుని, తడి అంగోస్త్రం చుట్టుకుని వంట ఇంట్లోకిపోయి, మడిబట్ట ధరించి దేవతార్చనలో కూర్చుని కళ్ళుమూశాడు.

"పోదాం, రాములూ?" అన్నాను.

"మా యింట్లో భోంచెయ్యవా?" అన్నది గణపతి తల్లి.

"వెళ్ళేలోపుగా వస్తాలే," అన్నాను.

6

"ముప్పెత్తుకొని గణపతి తగ్గాడనుకుంటున్నావు. వాడిలెక్కలో చాలా పైకివచ్చాడు.

ఇప్పుడువాడికి డబ్బున్నవాళ్ళ ప్రాపకం ఉంది. ఇన్నాళ్లూ వాణ్ణి ఉపేక్షించిన కాంగ్రెసువాళ్ళు వాణ్ణిప్పుడు చేరదీశారు. ఈ వూళ్ళో కొత్త ధనికవర్గం ఏర్పడింది— దొంగవ్యాపారస్తులు, పరిమిట్ల వాళ్ళూనూ. వాళ్ళంతా మనవాడికి పోషకులు, నువ్వూ నేను వాడికిప్పుడొక మనుషులమల్లే కనిపించం. వాడిప్పుడు బియ్యం అమ్మి, డబ్బు వడ్డీలకిచ్చి, డబ్బున్నవాళ్ళని పొగడీ చక్కగా జరుపుకుంటున్నాడు. భాగ్యవంతుల పెళ్ళాలు వాడి భార్యకి తాము విడిచేసిన ఖరీదైన చీరె లిస్తారు. ఆవిడ కళ్ళకద్దుకుని స్వీకరిస్తుంది. నువ్వూ, నేనూ ఉద్యో

గాలు చేస్తున్నామని గణపతి మననిచూసి జాలిపడుతాడు. లోపల ఏవగించుకుంటాడు కూడా. మనకన్న డబ్బుండి, మనకు ఉద్యోగాలివ్వగలవాళ్ళు మనకన్న పెద్దతరగతివాళ్ళ మని ఒప్పుకోం. మనంవాడుఒప్పుకుంటాడు. వాళ్ళతో సమంగా తనకుసాంఘిక, రాజకీయ హక్కులు కావాలని వాడుకోరడు. వాడు పురాణం చెబుతుంటే వినాలి. అందులో కూలి జనాన్నీ, సోషలిస్టులనీ, కమ్యూనిష్టులనీ వాడు తిట్టటం వినితీరాలి. నువ్విదివరలో రాజకీయ పురాణాలు విని ఉండవు. ఫరవాలేదు, తరించాడు.” అన్నాడు రాములు.

“అవును, నిలువుగా తరించాడు. అట్టడుగు తొక్కాడు.” అన్నాను.

—o—